

Blackout. Slovo, které ještě nedávno znali mnozí Češi jen ze vzdáleného doslechu jako abstraktního strašáka, přestává být i v naší zemi výrazem patřícím jen do slovníku konspirátorů a katastrofistů. Riziko výpadku proudu se v posledních letech zvyšuje v důsledku větších výkyvů počasí (přítalové deště, vichry apod.) a také v důsledku německé energetické politiky (kolísavé dodávky proudu i do české přenosové sítě z větrných a jiných elektráren). Jak jsou na to připravená česká města a obce?

Krizové plánování

Připravte se lépe na případné výpadky proudu, radí Dana Drábová

Lucie Sýkorová

„Mám za to, že touto otázkou se krizové plánování na úrovni měst a obcí zatím zabývalo jen okrajově. Dlouhá léta jsme totiž výpadky dodávek elektřiny prakticky nezažívali,“ podotýká předsedkyně Státního úřadu pro jadernou bezpečnost Dana Drábová. „Teď se ale připravě na tzv. blackout přece jen začíná věnovat více pozornosti,“ uznává „atomová lady“, která je zároveň místostarostkou v obci Pyšely.

Po čtyřech dnech absolutní kolaps ve větších městech

Co se tedy stane, když dnes vypadne proud? Nesvíí žárovky, neteče voda, nefungují pokladny v obchodech, ale ani telefony a internet, síť totiž většinou rychle zkolabují. Jaké to je, si minimálně na několik hodin vyzkoušeli v uplynulých letech na vlastní kůži obyvatelé Liberecka, Železnorudska, Havlíčkovobrodského a dalších oblastí. „Začínám si uvědomovat, že jsme se během

posledních deseti patnácti let stali na elektřině velmi závislí,“ konstatuje starosta Spáleného Poříčí z Plzně-jih Pavel Čížek. A europoslanec Stanislav Polčák upozorňuje: „Hranice, kam až sahá krizový stav, kdy kolabují systémy ve větších městech, je období zhruba čtyř dnů a pak je absolutní kolaps.“

Důležité je podle něj předcházet situacím, kdy hrozí taková situace z důvodu přetížení sítě kvůli nerovnoměrným dodávkám elektřiny z okolních zemí. „Propojenost energetických soustav je obrovské téma. U nás je energetická přenosová soustava docela dobře nastavena, ale nemůže dlouhodobě snášet výkyvy, které se přelévají především z Německa. Problémů je zde celá řada a bohužel – Evropa nenalezla řešení. To jí vyčítám jako jeden ze zásadních problémů, který bychom měli dnes řešit. A není to řešeno,“ podotýká. „Na úrovni EU měla být vytvořena jako pátý pilíř Energetická unie, což ale není doposud realizováno, protože Evropský parlament a Evropská komise se neshodly v loňském roce na její podo-

bě,“ dodává europoslanec. Až na drobné výjimky Evropa měla zatím to štěstí, že nezažila pořádný rozsáhlejší výpadek elektřiny. „Jestli se budeme stále chovat tak, jak se chováme, tak je to jenom otázka času, kdy výpadky přijdou,“ myslí si Dana Drábová.

Máme robustní síť, ale přesto hrozí průšvih

Řízení přenosové sítě má v ČR na starosti Česká přenosová energetická soustava (ČEPS). „Její dispečer s tím mají čím dále více starostí, protože přibývá situací, kdy je potřeba přepojovat. Naštěstí naši předkové nám zanechali velmi robustní síť s mnoha možnostmi, jak přepojovat. Ale přesto se několikrát do roka dispečer na „přenosovce“ dostane do situace, kdy kdyby mu do toho posledního zbývajícím propoje spadl strom, tak je průšvih. Obnovitelné zdroje a způsob, jak k tomu přistupuje zejména Německo, k tomu vedou,“ uvádí Dana Drábová.

Česko je poslední země sousedící s Německem, která transformátory na

ILUSTRAČNÍ FOTO: PIXABAY.COM 21

hranicích dosud nemá. „Tím se naše situace komplikuje, protože když jsou v potížích jiné přenosovky, jinudy než přes Česko to z Německa neproteče,“ vysvětluje Dana Drábová. „Němci si naplánovali v roce 2002 energetickou strategii, jejíž součástí byl ústup od jaderné energie. A také vybudování 15 000 kilometrů přenosových linek po jejich vlastním území ze severu, kde jsou velké větrné parky, na jih, kde je průmysl. Za těch patnáct let se jim ale podařilo vybudovat jen 300 kilometrů,“ upřesňuje vědkyně. ČR nyní proto investuje několik miliard do obnovy a posílení páteřních, ale i dalších vedení a také do výstavby transformátorů.

Klimatickým změnám nezabráníme, připravme se

Čemu se ale podle Dany Drábové zabránit v tuto chvíli nedá, jsou klimatické změny. „Můžeme se začít chovat ke světu ohleduplněji, ale musíme se vyrovnat s tím, že ke klimatickým změnám prostě dochází a bude docházet. A tím pádem správná strategie a taktika podle mne je začít se dívat okolo sebe, jak se na ně připravíme. Jak se připravíme na to, že budeme přezívat v jiném světě,“ říká. „Nenastane to ze dne na den, dokonce ani z roku na rok ne, ale přesto je vidět, že klima se mění a bude měnit,“ tvrdí

a přidává rovnou doporučení pro obce: „Příprava by měla vycházet z důkladné analýzy rizik, obec by měla mít dobré informace o tom, jaké základní potřeby musí pro své občany zajistit. V případě menších obcí se jedná zejména o dodávky pitné vody a o zajištění provozu kanalizace a čističky odpadních vod. Pro tyto nezbytné služby by obec měla mít alternativu pro případ delšího výpadku centrální dodávky. Například diesel generátory,“ popisuje vědkyně. Lidé by si však podle ní měli být vědomi toho, že na své bezpečí a základní prostředky přežití při mimořádné situaci musí myslet a starat se o ně i svými vlastními silami. „Měli by mít doma základní věci jako balenou vodu, pár konzerv, plynový vařič, petrolejku, rádio na baterie, alespoň minimální hotovost. Výčet není úplný, ale pro příklad to stačí,“ radí.

Krizové plány pro obce připravují krajské úřady. „Krajský úřad nám metodicky doporučil, co by mělo fungovat při výpadku elektrické energie – počítač, fax a telefon. Máme záložní zdroj a krizové pracoviště by v takovém případě byla kancelář tajemníka úřadu. Odtud bychom vyřizovali potřebné věci za celou obec,“ vyjmenovává Radek Makovský z Městského úřadu v Litomyšli. „Fungovaly by jen některé agendy, například na vyplácení dávek,“ doplňuje. Nemocnice

a hasiči mají vlastní zdroj, zásobování pitnou vodou by měla na starosti firma, která provozuje městskou vodárnu.

Practicky žádná opatření zatím nezavedla ani obec Pyšely, v níž je nyní Dana Drábová místostarostkou. „Teď děláme analýzu zaměřenou právě na zajištění fungování vodovodu, kanalizace a čističky,“ uvádí jaderná fyzička.

Opravdovou krizi musí řešit obec

Již delší dobu se tématu rizika výpadku proudu věnuje starosta Spáleného Poříčí Pavel Čížek. „Naše zkušenost je taková, že každou opravdu krizovou situaci nakonec stejně musí řešit obec. Státní záchranný systém je účinný jen při prvním zásahu. A pokud jde o nějakou novou situaci, trvá nějaký čas, než se tento systém zorientuje. Například při havárii muničního skladu ve Vrbětích došlo ke značným zmatkům,“ připomíná Pavel Čížek.

Plošnou krizí jsou povodně. „Tady musí obec reagovat velmi rychle, zvláště jde-li o bleskovou povodeň z přívalevých dešťů. Je nutné zhodnotit bezpečnost rybníků a rozhodnout o případné evakuaci obyvatel, zajistit jim přístřeší a stravu. Situace bývá komplikována právě výpadkem elektřiny,“ podotýká starosta. „Po povodni obec zajišťuje se svými hasiči nápravu prvních škod

Dana Drábová

a poté stavební opravy infrastruktury – např. cest, kanalizací. Zde se většinou dočká finanční pomoci státu a kraje, ale bohužel brzy po povodni ochladne zájem o protipovodňová opatření a obci nezbyde nic jiného než se starat sama,“ konstatuje Pavel Čížek.

„Ve Spáleném Poříčí jsme byli vždy ohroženi případným protržením hráze rybníku nad obcí. Rybník jsme museli získat výměnou za jiné pozemky, dlouhé roky jsme připravovali projekty, až se nám podařilo postavit v rámci revitalizace v rybníku nový nouzový přeliv, který by měl omezit přelití hráze při povodni. Dotace na toto opatření byla nízká, museli jsme si půjčit 6 milionů korun,“ vypráví Pavel Čížek. „Další miliony nyní vkládáme do toho, abychom mohli opravit historické vypustní zařízení a rybník, bohužel jen částečně odbahněný, napustit. Rybník by bylo nutné odbahnit, ale protože jsme již jednu dotaci čerpali, na odbahnění nedostaneme. Po záplavách jsme postupně projektovali záchytné příkopy kolem obce. Máme je již vyřešené projekčně, ale obáváme se, že na

ně nebude žádný dotační titul. Opět se jedná o milionové částky,“ upozorňuje.

Spádová kanalizace, kořenová čistírna, vrty i bezdrátový rozhlas

S povodněmi paradoxně souvisí také problém sucha. „V loňském roce se snížila zásoba vody v půdě. Naše pole jsou ohromně náchylná na suchu. Většina polí je melioracemi odsušených a velké lány jsou náchylné na erozi při přívalových deštích. V Poříčí jsme reagovali na suchu tak, že jsme udělali průzkum a vyvrtali v celé naší oblasti tři nové vodovodní vrty. Zásadním způsobem jsme se pustili i do krajiny. Každý rok chceme zatravnit nějaký protierozní pruh ve svažitých polích a vysadit nějakou alej a travnatý pruh. Obnovujeme i tůně pro zadržení vody v krajině,“ vyjmenovává Pavel Čížek, který považuje za jedno z největších ohrožení právě výpadek proudu. „Ve Spáleném Poříčí se snažíme myslet na to, aby v případě krize měli lidé pitnou vodu a aby jim fungovala kanalizace. Kanalizaci se snažíme mít spádovou, aby mohla fungovat bez čerpadel. Jsem přítelem přírodních systémů čištění. Naše kořenová čistírna bude fungovat i bez elektřiny. Ale úřady bohužel všechny obce nutí do nejmodernějších technologií, které jsou sice o něco účinnější, ale mnohem dražší na provoz, zdražují lidem stočné a v případě jakékoliv krize prostě nefungují,“ podotýká.

Vodovodní systém se buduje ve Spáleném Poříčí postupně. „Máme vlastní vrty, čerpadla a technologie řídíme přes internet, ale stále se snažíme mít systém nastavený tak, aby fungoval i na ruční zapnutí a vypnutí. Nyní se zabýváme tím, abychom na naše úpravy vody pořídili generátory

Pavel Čížek

FOTO: LUCIE ŠYKOROVÁ ZL

elektřiny, aby nám dodávka vody fungovala po co nejdelší dobu při případném výpadku elektřiny. Stejně tak je nutné, aby měla takový zdroj radnice, aby nám fungoval bezdrátový internet v obci i bezdrátový rozhlas, který jsme v obci pořídili pro všech našich deset místních částí,“ uvádí Pavel Čížek.

Ve Spáleném Poříčí bylo už i tornádo

Ze zkušenosti ví, že krizových situací může v dnešní době nastat celá řada. „Také jsme v obci zažili větrnou smršť – vzdušný vír – tornádo, které šťastnou náhodou poškodilo jen některé střechy. V obecním lese ale dokázalo „ukrotit“ kmeny mohutných stromů v různé výšce. Na vzniklé pasece jsme pak vytěžili 1 500 m³ poničeného dřeva,“ vzpomíná starosta. „V krizi je nutné myslet hlavně na lidi. Při povodni v roce 2002 jsme si vyzkoušeli ubytování evakuovaných obyvatel ve škole a bylo to funkční. Vlastními silami naše obec připravila také garsonku, kterou máme neobsazenou pro krizové situace sociální nouze,“ pokračuje ve výčtu. „Přestože se zabýváme případnými katastrofami, myslím si, že není třeba vyvolávat paniku, jako se tomu děje například v případě uprchlíků, pro které není ČR cílovou zemí. (V cílovém Německu nakonec řeší problém uprchlíků a jejich integraci zase hlavně kolegyně a kolegové z měst a obcí za finanční podpory státu.) Je ale nutné myslet na to, co by se mohlo stát a jak případnou mimořádnou situaci zvládnout co nejlépe. Základní lidskou potřebou je pocit bezpečí a k němu patří i to, že se lidé mohou spolehnout na své město, svou obec,“ zdůrazňuje Pavel Čížek. ■

